

Становище

За докторската дисертация на Лилия Апостолова Желязкова

Етическата отговорност за Другия/Другите като проблем на етическото образование в българското училище (2000-2015)

От доц. д-р Емилия Васил Маринова

Секция „Етически изследвания”, ИИОЗ, БАН

Темата за отговорността към другия е в центъра на съвременния етически и философски дебат. Другият; значимият друг; другостта като различие; другостта като част от процеса на идентификация; чуждият; чужденецът; своят чужд; заедността; толерантността, търпимостта, взаимността, диалогът в комуникативния процес – всяко от тези понятия има своя специфика и отстоява своя територия в постмодерната етика.

Проблемният кръг е болезнен за общество като нашето, исторически оформило се и отстоявало своята идентичност на културен кръстопът. Значимостта на етническата толерантност и на междуетническата търпимост, израстнала на почвата на общи културни идентификатори, доказва своята значимост на фона на междуетническото напрежение, конфликти и войни, които разтърсиха живота на нашите съвременници от Балканския регион. Значението и актуалността на темата понастоящем нараства във връзка с имигрантската вълна, която залива Европа и се превръща в сериозно изпитание за либералната идея и за ценностите и стратегията на мултикултурализма. Провокира се моралното мислене, нагласи и поведение на редовия гражданин на Европа, като в същото време е тест за зрелостта на социалните институции, политики и за държавническото мислене на управляващите.

Формирането на отговорността към другия се реализира върху много широка културна платформа, която обхваща и етичкото образование. В този смисъл извеждането на **етическата отговорност за другия/другите като проблем на етичкото образование в българското училище 2000-2015** е изключително актуално и навременно. Това е темата на представения дисертационен труд на **Лилия Желязкова, с научен ръководител проф. д.ф.н. Силвия Минева.**

Изследването е в обем 244 страници. Състои се от увод, три глави, заключение, приложение и библиография. Библиографията съдържа 203 източника на кирилица и латиница, както и библиография на нормативните документи в образованието. По темата на дисертационния труд е представен списък от 10 публикации. Формулирани са научните приноси. Авторефератът адекватно отразява дисертационния труд.

Формалните изисквания на закона са удовлетворени.

Представеният текст е свидетелство за етичкото начетено, за философската и езикова култура на автора. Добро впечатление правят логичността и последователността на изложението, структурираността на текста, коректността на научния апарат.

Приносен характер има самият избор на темата за етичкото образование в съвременното българското училище като важен фактор за изграждането у подрастващите на отговорност към другия/другите. В същото време фокусирането върху темата е добре да бъде представено в своя естествен културен контекст. Отсъствието на широката културна рамка, в която се вписва и етичкото образование, от една страна стеснява постановката на проблема, но от друга дава насоки за изследователски търсения в перспективен план.

Колкото и познато да звучи, отговорността към другия/другите е добре да бъде представена също така чрез обвързването на етичкото образование с моралното възпитание, с житейските морални нагласи и морална

чувствителност на подрастващите, насока, която се съдържа в постмодерното етическо мислене не само като теоретична поука, но и като практически импликации. Авторът аргументира предимствата на постмодерната етическа постановка, на надрастването на рационалистичния стил на мислене, характерен за просвещенската визия за другия, но сам остава в рамките на обвързаността на отговорността към другия/другите с етическото образование, изнесено от своя широк образователен и културен контекст.

В трета глава от дисертацията авторът успешно се ориентира към американския прагматизъм, но изборът на теоретични източници е доста стеснен и търпи развитие. Най-малкото в българското образование преди 2004 има търсения в посоката на Дюркем и на „Подхода на справедливата общност“ на Л.Колберг – автори с огромен образователен потенциал, практически обективни изследвания и теоретични анализи, осмислящи педагогическите възможности, достойнствата и недостатъците на моралните дилеми, на теоретичното, афективното и практическото морални съждения. Такава доработка на изследването би допринесло за цялостността и за балансираността на изложението, в което понастоящем анализът на теоретичните източници в първите две глави натежава. Разбира се направените препоръки не омаловажават огромния труд на автора, а предлагат възможни насоки за разгръщане на изследователските търсения.

Познавам автора от негово участие в Осмата национална конференция по етика и в сборника статии, посветени на етиката в българската правна система. Компетентност, гъвкавост на етическото мислене и колаборативност са достойнства, които Лилия Желязкова притежава.

В заключение, убедено предлагам на уважаемото Жури да присъди на Лилия Желязкова научната степен д-р по философия.